

Vito Balić

Stipica Grgat, *Anđelko Milanović Litre*, Split, Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja – Služba Božja, 2022.

U ovoj monografiji, osmoj u nizu *Umnici franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja*, fra Stipica Grgat je temeljito prikazao život, djelovanje i glazbeno stvaralaštvo fra Anđelka Milanovića Litre, temeljeno na bogatoj arhivskoj građi i sekundarnim izvorima. Grgatovom radu prethodilo je izdanje *O. fra Anđelko Milanović, život i djelo* Instituta za crkvenu glazbu (KBF, Zagreb) i Franjevačkog samostana Majke Božje Lurdske u Zagrebu iz 1996. godine u obliku zbornika radova koji su priredili Izak Špralja i Lovro Županović. Taj je zbornik obuhvatio dosta aspekata Milanovićeve života i rada, ali u sažetom znanstvenom obliku i uz veći broj osvrtâ na Milanovićeve život iz pera njegovih životnih suputnika. Premda u ovakvim monografijama mora doći do ponavljanja određenih sadržaja, Grgat ih znatno obogaćuje novim podacima i arhivskim izvorima, donosi jasan kronološki pregled Milanovićeve života i djelovanja s važnom povijesnom kontekstualizacijom, daje opsežnije interpretacijske uvide u njegovo stvaralaštvo, a sve uz znat-

no obogaćenu bibliografiju. U pregledu Milanovićeve života ističe se pogotovo opis razvoja glazbenog djelovanja u Franjevačkoj provinciji Presvetoga Otkupitelja sa sjedištem u Splitu te doticaji i suradnja glazbenika (franjevaca).

S. Grgat kontekstualizira Milanovićeve glazbeni put od obrazovanja u vremenu *cecilijanskog pokreta* do liturgijske obnove poslije II. vatikanskog sabora. Milanović svoje prve glazbene pouke prima od Ivana Ocvirka, slovenskog skladatelja koji je u vrijeme njegova sjemenišnog i gimnazijskog obrazovanja djelovao kao učitelj glazbe u Sinju i koji je u tom gradu odgojio mnoge glazbenike, spomenimo među njima i Krstu Odaka. Grgat zato ističe u svojoj knjizi: »Radeći po načelima *cecilijanskog pokreta*, on je među gojencima svim silama nastojao provoditi cecilijanske direktive, u prvome redu, popularizirati gregorijansko pjevanje. Ocvirk će Milanoviću prvi usaditi veliku ljubav prema crkvenoj glazbi, ne sluteći da će upravo on biti budući nositelj i promicatelj cecilijanskih obnovitelj-

skih ideja u Crkvi u Hrvata.« (str. 28) Po svršetku teoloških studija, Milanović na preporuku fra Ivana Glibotića (prvog obrazovanoga glazbenika iz provincije i prvog s doktoratom iz muzikologije) i Proforskog zbora iz Makarske 1937. g. odlazi na glazbeno obrazovanje u Rim, na studij crkvene glazbe na Papinskom institutu za crkvenu glazbu.

Nadalje temeljito su obrađene sve nastavničke službe iz crkvene glazbe koje će povratkom u domovinu obnašati Milanović u Makarskoj, Splitu, Sinju i Zagrebu, djelujući u svim sredinama i kao zborovođa. Među najvažnijim službama ističe se mjesto predstojnika Instituta za crkvenu glazbu u Zagrebu. Ovu instituciju, koju je još početkom 1930-ih pokušao pokrenuti fra Bernardin Sokol, a koju je uspio osnovati Albe Vidaković 1963. g., već iduće će godine, nakon Vidakovićeve iznenadne smrti, preuzeti Milanović i voditi naredne 24 godine. Početak toga službovanja odvijao se u vrijeme održavanja II. vaticanskog sabora »koji će, u pogledu liturgijske reforme, doskora pred« Milanovića »staviti mnoge i zahtjevne odredbe s ciljem njihove dosljedne provedbe« (str. 123). Grgat ističe brojne aktivnosti u Institutu za vrijeme Milanovićeve vodstva, a kao

jedan od najvažnijih pothvata ističe ponovno pokretanje časopisa *Sv. Cecilija*. Znatno opsežnije izlaže Milanovićevu skladateljsku djelatnost. Dijeli je na *Skladbe za puk*, *Otpjevne psalme*, *Liturgijske višeglasne skladbe*, *Marijanske skladbe* te *Prigodne skladbe*. U svakom poglavlju analizira ogledne skladbe i rečeno ilustrira notnim primjerima (15 pr.). Premda je Milanovićev skladateljski opus nevelik, u trećem poglavlju Grgat je popisao točno 40 skladbi, podjela na različite glazbene vrste olakšava nam uvid u njegovo stvaralaštvo, jer na taj način uočavamo u kolikoj mjeri Milanović pozna je i poštuje tradiciju glazbenih liturgijskih vrsta i kako ju sprovodi i u djelima najjednostavnije strukture. Premda su skladbe nastale prema potrebama i prilikama, bolje reći mogućnostima izvođača kojima su bile namijenjene, očito je da je Milanovićeve težnja bila upravljena ljepoti muziciranja koja bi se postigla i samim izborom skladbi prikladnih ne samo izvođačima već i cijeloj zajednici u bogoslužju.

Na kraju Grgat donosi poseban osvrt na harmonizacije gregorijanskih napjeva (1 pr.) koje je priređivao Milanović.

Prikaz spisateljskog rada koji se donosi u nastavku poglavlja otkriva širi-

nu tema kojima se Milanović bavio u pokoncilskom vremenu, pa su izdvojeni i prikazani značajniji radovi: Škole i tečajevi svete glazbe (1962.), *Gregorijanski napjevi za hrvatski prijevod predslavlja* (1967), *Pjevanje prema novom »Redu Mise«, Instrumentalna glazba i jazz u crkvi* (1967.), *Svećenik, pjevački zbor i narod u svečanom bogoslužju* (1969.), *Doprinos franjevacu crkvenoj glazbenoj umjetnosti u Hrvatskoj* (1977.), *Glazba u liturgiji* (1976.), »Djelatno sudjelovanje« (1975.), *Liturgijska glazba u »Sv. Ceciliji«* (1977.).

U trećem poglavlju popisana su sva dostupna Milanovićeva djela koja obuhvaćaju 40 skladbi, 69 objavljenih i 26 neobjavljenih harmonizacija gregorijanskih napjeva, 6 objavljenih i 4 neobjavljene obrade crkvenih i narodnih popijevki, a među ostalim djelima važno je istaknuti izdavanje dviju crkvenih pjesmarica koje je priredio Institut za vrijeme Milanovićevo vodstva, a to su *Nova crkvena pjesmarica* (1973. i 1974.) i *Pjevajte Gospodinu pjesmu novu* (1983. i 1985.). Milanovićev spisateljski rad obuhvaća 33 stručna rada, 65 prikaza i izvješća, 41 uvodnik u *Sv. Ceciliji*. Grgat je pridodao i popise radova koji su nastali u prigodi Milano-

vićeve smrti i u vremenima nakon nje.

Zadnja dva dijela knjige ostvarena su poput priloga. Jedan je posvećen osnivanju glazbene škole u Otoku s Milanovićevim imenom, kao svjedočanstvo priznanja u vlastitoj sredini, dok su u drugom pretnuti odlomci iz triju značajnijih Milanovićevih članaka o glazbi *Narod Božji u liturgiji prvih kršćana*, *Božji kult je veoma ozbiljan čin* i *Oblici svečanog euharistijskog slavlja s pjevanjem* te dva glazbena primjera, skladba *O slavo bijelih djevice* (1953.) i harmonizacija introita *Feria III. post Pascha*.

U zaključku možemo još istaknuti da je autor fra Stipica Grgat u ovoj monografiji jezikom i stilom izrazito jasan kako u povijesnom tako i u glazbeno-analitičkom dijelu, pa je ovaj rad otvoren širem čitateljstvu koje je zainteresirano ne samo za glazbeno djelovanje i stvaralaštvo fra Anđelka Milanovića Litre nego i za širi kontekst glazbenog djelovanja i stvaranja u Hrvatskoj u 20. stoljeću te za povijesna zbivanja u Hrvatskoj i u Franjevačkoj provinciji Presvetoga Otkupitelja.

Vito Balić